

Zonevreemd

Johan Heirman

Van de redactie van Oase mag ik niet meer schrijven dat België het lelijkste land ter wereld is. Nederlanders kennen België immers van vakantie in de Ardennen, en denken dan dat heel dit land zo is. De waarheid is dat Vlaanderen hopeloos versnipperd is door autowegen en alom verspreide lintbebouwing.

De spreekwoordelijke baksteen in de maag van de Belg kruipt waar hij niet gaan kan. Zelfs onze vrome koning Boudewijn had als zijn laatste wens te kennen gegeven dat in het als groengebied bestemde koninklijk domein van Opgrimbie een klooster zou opgericht worden. Er volgde een eindeloos juridisch steekspel over de bouwvergunning, terwijl intussen de politiek van de voldongen feiten speelde. Want er werd na enige tijd dan toch begonnen met de bouw. 'Een volk leeft niet van bomen alleen', schreven de voorstanders. Dat er her en der nogal wat kloosters leegstaan mocht voor deze mensen geen argument zijn.

Maar de beleidsmakers vonden dan toch dat er in Vlaanderen dringend iets moest gedaan worden aan de ruimtelijke wanordering door de gewone man. Een nieuw decreet over de ruimtelijke ordening beoogde een uitdovingsbeleid voor gebouwen, gelegen in een zone waar ze volgens de gewestplannen niet thuishoren. Volgens voorzichtige schattingen zijn er in Vlaanderen honderdduizenden zone-vreemde gebouwen. Van de twaalf huizen in mijn straatje in Lierde zijn er elf zonevreemd. Toch bestaat het gehucht al minstens 225 jaar en sommige gebouwen, zoals de watermolen van Robert, zijn bouwkundig waardevol erfgoed. Toen ruim twintig jaar geleden de gewestplannen werden opgemaakt, heeft niemand die plannen uitgevlood op landelijke woningen, die in agrarisch gebied of in natuurgebied kwamen te liggen. Weinigen maakten zich daar zorgen over, omdat België een traditie bezat van verregaande permissiviteit inzake ruimtelijke ordening. De meeste mensen namen aan dat bestaande gebouwen bin-

U nadert mogelijk een zonevreemd gebouw...
Foto: Johan Heirman

nen een 'vreemde' bestemming een verworven recht waren, en ook niet direct strijdig hoefden te zijn met die bestemming. Het voorbije jaar begon het stilaan tot de bevolking door te dringen dat het nieuwe decreet over de Ruimtelijke Ordening wel degelijk de bedoeling had deze woningen te doen verdwijnen. Verbouwingen of uitbreidingen zouden, na een korte overgangperiode, niet meer toegestaan worden. Her en der werd gefluisterd dat deze huizen, als ze zouden afbranden, niet meer mochten heropgebouwd worden, ja zelfs, een afgewaaid dakpan zou niet meer teruggelegd mogen worden.

De verkozenen des volks beseften dat het aanzwellende gemor hun wel eens zuur kon opbreken, en suggereerden nu dat de gemeenten de toestand zouden regulariseren, door de verspreide bewoning om te dopen tot 'woonkorrels'. Hiervoor zullen de betrokkenen wel een deel van de veronderstelde meerwaarde, de zogenaamde 'planbaten', in de staatskas dienen te storten. Maar de bedrijfsgebouwen van een actieve landbouwer zijn nu binnen een agrarische bestemming niet zonevreemd, en zouden dus ook geen woongebied kunnen worden. Als Luc uit het straatje later stopt met boeren wordt hij echter stante pede zonevreemd, en is het nog maar de vraag of hij dan nog kan geregulariseerd worden. Uitbollende landbouwers krijgen nu al de goedbedoelde raad mee, de verbouwings- en uitbreidingswerken aan hun woning te

doen vóór hun pensioen, want daarna kan het wellicht niet meer.

Dit mag dan wel een forse Belgenmop lijken, er is helaas geen woord van gelogen. Alleen al het gebruik van de term regulariseren, voor iets wat er al was lang voor de wet bestond, is hallucinant. Het werpt een zweem van schuld op iets volkomen legitiems. De perversiteit van het begrip zone-vreemd zit nog dieper. Zoals het hier gebruikt wordt maakt het de mens los uit zijn omgeving, het gaat uit van een scheiding van natuur en cultuur, en bestendigt daardoor de ontmenging van functies die mee aan de basis ligt van de teloorgang van ons platteland. Dit is een omkering van waarden: de spuuglelijke maar niet zonevreemde nieuwe villa's in pseudo-spaanse stijl blijven staan, en de streekeigen bewoning moet versneld verdwijnen. En waar vindt men in het landelijk gebied nog de meeste heggen, boomgaarden en boerentuintjes? Precies!

Uiteraard moet er iets gedaan worden tegen de versnippering in Vlaanderen. En natuurlijk valt het te vrezen dat de Vlamingen hun pittoreske hoefetjes onherkenbaar zullen verminken van zodra die zonder enige beperking in 'woongebied' worden omgetoverd. Maar dit lijkt toch niet echt de goede weg: vertrekken van de premisse dat natuur maakbaar is, maar dat de mens daar geen plaats in heeft. In de toekomst krijgt alles dus zijn eigen plekje toebedeeld: Er zal ruimte zijn voor werk, wonen, landbouw, recreatie en multifunctionele natuur. In die struinnatuur zullen we onze hinderlijke, voorlopig helaas nog niet uit te roeien behoefte aan vrijheid kwijt kunnen.

In de negentiende eeuw werd de arcadische illusie gekoesterd in zorgvuldig bijgeknipte romantische landschapsparken. In de éénentwintigste-eeuwse, op maat gemaakte oernatuurparken, lopen wild uitzierende grote grazers rond om er voor te zorgen dat er geen mensen meer aan de instandhouding van onze natuur-illusie te pas hoeven te komen.